

MAGYAR

DOHÁNYUJSÁG.

Előfizetési ár
MAGYAR DOHÁNYUJSAG^{ra}
Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3 frt.
Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalvánnyal minden
postahivatalnál eszközölhető.
SZERKESZTŐSÉG:
Budapest,
VI., Podmaniczky-utca 1.

Előfizetési ár
MAGYAR DOHÁNYUJSAG^{ra}
Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3 frt.
Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalvánnyal minden
postahivatalnál eszközölhető.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI. Podma-
niczky-utca 1. sz.

A dohánytermelést és dohánykereskedést felkaroló gazdasági szaklap

Megjelenik minden hó 1-én és 16-án.

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal és az ország
minden hirdetés-gyűjtő ügynöksége

Felelős szerkesztő és lapfajlonos:
DARÓCZI VILMOS.

Hirdetések Negyed oldal 10 frt; kisebb hirdetésekél
minden petit sor 4 kr.

TARTALOM: A dohányültetés. Daróczy Vilmos-
tól. — A dohány trágyázásáról. Réti Jánostól.
— Dohánytermelési viszonyaink az egyedüráság
behozatala előtt. Dr. báró Natorp Tivadar és
oroszi Bálványi Gyula művéből. — Képek a
kiállításból: Az iparcsarnok. (ábrával.) A do-
hánykiállítás. A bosnyák-hercegovinai kiállítás.
Daróczy Vilmostól. — Irodalom. — Vegyesek. —
Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

A dohányültetés.

A dohány ültetésére a hűvös idő igen
alkalmas, csak dér és fagy ne érje, de
máskülönbén hűvös időben sokkal jobb a
dohányt elültetni, mint nagy hőségben,
mert melegebb a palánták teljesen le-
fonnyadnak és lesülnek. Igaz ugyan, hogy
a május első felében kevés megszakítással
folyvást uralgott hideg időjárás a palánták
fejlődését nagyon megakadályozta, de azért
hiszem, hogy ennek dacára az ültetés
országsterzte javában folyik, sőt helyen-
ként talán már egészen be is fejeztették.

Igyekeznünk kell az ültetést lehetőleg
korán végezni, mert a késői ültetés jó
termés reményére nem jogosít. — s habár
ritka kivételes esetben néha a későbbi
ültetés is sikerült, de azért erre sohasem
szabad súlyt fektetni, mert a későn ülte-
tett dohányok a mi hazai viszonyaink kö-
zött nem érhetnek meg, az éretlen dohány
pedig soha nem számíthat jó pénzered-
ményre.

Eghajlati viszonyaink mellett még a
korai ültetésű dohányok is csak jó talaj
és különös okoskerü kezelés mellett tudnak
rendesen kifejlődni; — azért tehát jelsza-
vunk legyen: kitünően megművelt föld és
korai ültetés.

Említettem már egy ízben, hogy a
dohánytermelésnél bizonyos sajátságos
háromságok szerepelnek és bírnak igen nagy
fontossággal, — ilyen háromság most az ültetésnél: a sorba vetett melegágyi jól megválasztott palánta, — műtrágya feloldott alakban a fészkekbe, — és a sűrűbb ültetés.

Az első és legfőbb feltétel tehát a jó palánta, — azt értve jónak — a mint már oly sokszor elmondtam — hogy a palánta erőteljes, egyenlő, egyenes jó gyökérezetű legyen: — a kinek ilyen — de csakis ilyen — az ültetésre tökéletesen alkalmas elegendő palántája van, az — ha eddig nem tette volna — siessen a mostanában járó többnyire borongós, nyirkos időben megejteni az ültetést. Vigyazni kell azonban arra, hogy ragadós lágy földbe ne ültessünk, mert ez igen nagy kárára válik a dohányföldnek, minthogy a letaposás által teljesen elveszítené porhanyósságát, s a talaj felülete megcserepesedik, a mi az egész termés sikerének nagy hátrányára lenne.

Az oly borongós hűvösebb napokban, mint a minők még a mult héten is voltak, nem kell a lehervadástól félni a palántákat, s nincs szükség azok beárnyékolására, mint például a sumatrai dohányültvényes telepeken, a hol minden egyes palánta mellé egy kis meghegyezett deszkát szurnak le, a mi nélkül — a nap heve miatt — egyáltalán nem is tudnának boldogulni.

A műtrágyának feloldott állapotban az ültetés alkalmával a fészkekbe való alkalmazásáról lapunk mult számában szól-
tam, s így e részben bővebb ismétlésekbe

most nem bocsátkozom, — de ezt az általam és már oly sokak által kipróbált és a leghelyesebbnek talált eljárást ezuttal is a legmelegebben ajánlhatom.

Ami pedig az ültetés sűrűségét, illetve a palánták és a sorok egymástóli távolságát illeti: erre nézve csak azt mondhatom, hogy a tapasztalás és a külföld példája megmutatta, miszerint a nálunk eddig követett túlrítka ültetés rendszere hibás, és egyszerű ez is okozta, hogy dohányaink, túlságos nagy leveleik mellett durvák és vastag bordázatauk, s nem elég finom, ruganyos és nyulékonyak voltak. A sűrűbb ültetés tehát úgy a jobb minőség elérése céljából, de még a mennyiség fokozása tekintetében is feltétlenül szükséges.

A sűrűbb ültetés előnye úgy szólván kézzel foghatók és nem szorulnak bővebb magyarázatra. Elég legyen e tekintetben röviden csak annyit felemlíteni, hogy a sűrűbben ültetett dohány — természetesen kitünően művelt talajban és egyenlő jó palántákból — pár nap alatt növésnek indul és kedvező időjárás mellett csakhamar beárnyékolja a talajt, miáltal a dohányra annyira szükséges nyirkosság a földben tovább megmarad, — a dohányok hamarabb nőnek s egyenlők. egyöntetűek lesznek, — a levelek szövete és bordázata finomabb, vékonyabb, égése jobb, ize kellemesebb és gyengébb lesz. — az egymáshoz közelebb lévő töveken a levelek nem nőnek oly túl nagyra, s annak folytán nem is rongyolódznak, szakadoznak annyira, — a nagy levél nem zsarolja el a kisebbtől az életerőt, mert majdnem mind egyformán képződik, s a sűrűbb ültetésnél még

2-szeres és 3-szoros termések

csakis mesterségesen szárított

műtrágyával érhetőek el.

„Hungaria“ műtrágya-, kénsva és vegyi ipar részvénytársaság, Budapest.

Herényi Gotthard Sándor és Rovara Frigyes művét, érdeklődőknek ingyen és bérmentve küldjük meg.

10-24

a foltozásra sincs annyira szükség, mert még ha kivész is itt-ott egy szál, nem okvetlenül kell azt kipótolni, miután még mindig marad annyi, sőt több, mint amennyi a ritka ültetésnél maradni szokott.

A dohánypalánták és a sorok egymástól való távolságára nézve: szerintem a leg-helyesebb s talaj és fajtermelési viszonyainknak legmegfelelőbb a 60—65 ctmr sor-, és 50 ctmr növénytávlat, vagyis a termő területnek olyatén felhasználása, hogy egy kataszt. hold területre mintegy 22—24 ezer palánta ültetessék; — más szavakkal, a közönségesen használt régi mérték szerint: ölenként 4 szál, illetve egymástól másfélalányra jön minden szál palánta, míg a sorok egymástól való távolsága nem egészen két lábnyi.

Az országos kiállításon, a dohányjövédék pavillonjában, látni kell azokat a rendkívül érdekes és tanulságos táblázatokat, amelyeken a meleggályák bevetésének és a palánták kezelésének különböző módjai és formái vannak szemléletileg bemutatva, — hogy miként néz ki a meleggályon a túlsúrt, a ritkított, a sorba vetett, a tulságosan öntözött, a pikirozott, (átdugdosott) a jó gyökérzetű s a véznán felnyurgult palánta. Ez a táblázat praktikus és a legokszzerűbben tárja elénk és csakugyan kézzelfoghatólag demonstrálja a meleggályák sorba vetésének rendkívül nagy előnyeit, — úgy annyira, hogy amelyik termelő ezt látja és alaposan megszívleli: az bizonyára ezentul soha nem fogja a meleggályát más-ként — mint csak is sorba bevetni. — Nem hivalkodásképpen mondom, de amennyiben a meleggályák sorbavetése annak idején teljesen az én eszmém volt, amelynek érdekében éveken át annyit szorgoskodtam, buzdítottam, ezt ajánlani soha meg nem szüntem: igazán nagy lelki örömmre szolgál, amidőn tagadhatatlanul bebizonyítva látom ezen eszmének helyességét, czélszerűségét, jóságát, és látom, hogy ez már is igen sok gazdaságban meghonosodott és remélhetőleg nem sokára ország-szerte általánosan is el fog terjedni.

Kerpely Kálmán tanár úr, az általa oly nagy szakértelemmel és oly gyönyörűen összeállított kitűnő dolgozataival valóban nagy és érdemes munkát végzett, s a dohánytermelők különös hálás elismerésére tette magát méltóvá, — de szerintem a kiállítást látogató dohánytermelőkre nézve a legértékesebb és legtanulságosabb azon táblázata, amelyen a különféle dohánypalánták vannak feltüntetve; — s nem tudom eléggé ajánlani a termelőknak, hogy ezt valamennyien nézzék meg és okuljanak belőle mindannyian, mert ez egymagában véve is határozott nyereség az okszéri dohánytermelésre.

Daróczi Vilmos.

A dohány trágyázásáról.

Az okszéri dohánytermelésnek egyik legfőbb tényezője: a helyes és czélszerű trágyázás, a melyről nem lehet eleget írni és beszélni.

Eppen azért szívesen közöljük egész terjedelmében a „Köztelek” f. é. 35. számában a fenti czím alatt megjelent figyelemre méltó cikket, amint következik:

Tapasztalati dolog, hogy a sovány földben kevés dohány terem s így elfogadott nézet a gazdák részéről, hogy a dohány alá is kell a földet trágyázni; de nagyon eltérők arra nézve a vélemények, hogy mikor trágyázzuk a dohány földjét, illetőleg, hogy mennyi trágyát vigyünk arra s milyent. Általános nézet az, hogy a dohány alá *közvetlen* istállótrágyát ne adjunk, mert az minőségének árt, durvább lesz tőle a levél és csipős, rossz illatú lesz a dohány.

A trágya (televény) s víz nevelik a dohányt is, ezektől nő nagyra s hoz sok levelet. Ha már most a földünk kiélt, sovány: nem marad más hátra, mint azt trágyázni. Nálunk rendszeren csak istállótrágyát használnak a dohányföldre is, műtrágyákkal csak újabb időben végeznek itt-ott kísérleteket.

Lássuk most, hogy az állati trágyából melyik a jobb a dohány alá?

Elfogadott nézet, hogy a *szarvasmarhatrágya* a legalkalmasabb valamennyi között. Mandis erről azt mondja, hogy az ezzel megművelt föld finom, nyulékony leveleket terem, melyek többnyire jól is egnek s ennel fogva, ha különben is czélszerűen kezeltek, a szivargyártásra kiválóan alkalmasak. A *lőtrágya* csak nehéz földnek való; a *sertéstrágya* kevesebbet ér; a *juhtrágya* burnót készítésére szánt dohány alá való. Nagy es kőver leveleket terem, de azok erősek lesznek tőle. A trágyalé hígítva használandó, 6-szor annyi vízzel felelesztve.

A baromfitrágya kicsiben jó (mint a guano), az árnyékzúki excrementum sok klórt tartalmaz, tehát kevés kell belőle és sok földdel keverendő. Még jobb az előtte való esztendőben hordani ki a földre.

A zöldtrágyának nem levén erős hatása, tehát kitűnő: szokták is az amerikaiak használni; ugyanis a gipszezett löheret leszántják, vagy zöld rozsoat használnak trágyául.

Szabály azonban a dohányföld trágyázásánál a) az, hogy csak érett trágyát használjunk, b) hogy a trágyát még ősszel vigyük ki a földre és szantsuk egyttal alá.

Ha pedig valaki, finom leveleket akar termelni, akkor ne a dohány alá adja a trágyát, hanem az előnövényét trágyázza meg. A mi a trágya mennyiségét illeti, a pipadohánynak kevesebb trágya kell, mint a szivarleveleknek.

Nagyon szükséges tudni tovább, hogy a műtrágyák közül, melyeknek van hatásuk a dohányra s hogy mennyit kell azokból alkalmaznunk? Szakkönyvekből annyit tudunk, hogy a dohány sok káliumot és meszet fogyaszt a földből s hogy a salétromsavas és a kénsvavas kálisók az égést előmozdítják, míg a foszforsók a proteintartalom gyarapodásának kedveznek, a mi pedig kerüendő, mert „bundaszagúvá” teszik a dohányt. Nitrogéntrágyák — nagyobb mennyiségben adva — a dohány nikotintartalmát fokozzák, mert ki van mutatva, hogy a dohány minőségére a talaj nitrogéntartalmának kiváló befolyása van.

Pár év óta megindultak hazánkban is a műtrágyázási kísérletek a dohány alá s így abban a helyzetben vagyunk ma már hogy eredeti hazai kísérletek eredményeire hivatkozhatunk, nem kell folyamodnunk külföldi hasonnemű experimentumokra.

Cserhádi szerint az ammoniák-szuperfoszfát (kat. hold 4 q) a természet igen jelentékeny mértékben fokozta s éresét a leveleknek sietette. A dohány minőségének azonban nevezett műtrágya nem szolgált javára, sőt határozottan rontotta azt, mert a dohány égését csökkentette. Azonban a rossz tulajdonságát a műtrágyának Cserhádi nem a benne levő foszfornak rója fel, hanem az ammoniáknak. Szerinte az ammoniák rontja a dohány égését, ellenben a salétromsav nem, sőt meg javítja, mely tapasztalatból azon következtetést vonja le, hogy dohány

alá ammoniák-trágyát alkalmaznunk nem szabad s ha a nitrogént mesterséges trágya alakjában akarjuk megadni, akkor e czélra csakis a chilisalétromot használjuk.

Ezzel megegyezik a Zalka Zs. által végrehajtott kísérlet. A spódium-szuperfoszfát u. i. a debreczeni homoktalajon is természetbületet idézett elő. Ő is kiemeli a foszforsavnak ez irányú hatását (ha kis mértékben adjuk fel 1—2 q egy hold földre). A kénsvavas káli, a chilisalétrom, az égetett mész után természetbület nem mutatkozott. A mi a dohány éghetőségét illeti, a műtrágyázott levelek — kivéve a messzezetet — rosszabul égtek, mint a trágyázatlan levelek.¹⁾

Az égetést legjobban hátráltatta a chilisalétrom. Ez esetben még a kénsvavas káli is rontotta az égést, — a mit kísérlettevő a chlórartalomnak tulajdonít. A chilisalétrom után a levelek az égés alatt elszenesedtek. Az égetést előnyösen javította az égetett mész, a mésznek ugyanis felbontó hatása van a kálitartalmu szilikátokra. Innét van az a tapasztalat, hogy a dohány a mészartalmas talajokat kedveli.

Továbbá megemlítendő még, hogy a kénsvavas káli s a spódium-szuperfoszfát a dohánylevelek finomságát és nyújthatóságát javította, míg a chilisalétrom a leveleket vastagabbá, durvábbá tette, úgy, hogy használhatóság tekintetében a chilisalétrommal trágyázott levelek legrosszabbak voltak.

A Kolozs-Monostoron eszközölt trágyázási kísérletek bel- és külföldi dohányfajtákkal szintén azt igazolták, hogy a szuperfoszfát műtrágya a termést nevelte, (habár nem nagy mértékben, mi annak tulajdonítható, hogy a dohányföld rendszeren trágyázva lesz): de a dohány éghetőségére befolyással nem volt.

Hasonló eredményt közölt a m.-óvári kísérleti állomás, 1891-ben, t. i. hogy a kigyósi s a szegedi dohány a spódium-szuperfoszfáttal trágyázott parcellán valamivel többet termelt.²⁾

A nitrogén (1893. évi kísérlet) egyik esetben növelte a termést, másban nem. Ugyanez mondható a káliumról is. A nitrogénnek káliummal együtt nem volt több eredménye.

Megjegyzendő tovább, hogy szép fejlődést szoktak mutatni a szuperfoszfáttal vagy chilisalétrommal vagy e kettő keverékkel trágyázott földek.

A chilisalétrommal trágyázottak igen élénk színűek szoktak lenni s a szuperfoszfáttal trágyázottak pedig simitáskor mutatnak szép színt és finomságot.

Az eddig végrehajtott trágyázási kísérletekből a gyakorlati életre nézve kiváló fontossággal bíró következtetéseket lehet levonni:

1. A chilisalétrom a dohány termését neveli és minőségét nem rontja, inkább javítja.
2. A kénsvavas ammoniák ne alkalmaztassék a dohány alá, mert annak égését hátráltatja rontja.
3. A foszfor-trágyák a termést nevelik és a dohány minőségét javítják (az égésre kedvező befolyással voltak sok esetben.)
4. A kálisók a termést nem fokozzák.
5. A kálisók a dohány minőségére vannak inkább jó befolyással; kivált a (káliszegény) homoktalajokon lehet várni tőlük sikert.³⁾
6. A különböző műtrágyák közül a dohány égésére legbiztosabb hatású a mész.

* A rovatvezető — Kerpely Kálmán — megjegyzései:

¹⁾ Ennek a felgyósi és a feldebrői kísérlet ellene mond, mert ott a szuperfoszfát nemcsak a mennyiségét, de a minőségét is fokozta, a mennyiben a dohány égése határozottan jobb volt.

²⁾ Egyes helyeken a szuperfoszfát után kat. holdanként 2 q-val értek el több termést, a mi 20—21 fnt tiszta haszonnak felel meg.

³⁾ A debreczeni gazdasági tanintézet homoktalaján, a kénsvavas kálium a dohány termését úgy mennyiségileg mint minőségileg lényegesen fokozta.

trágya. (Kivált figyelmet érdemel ez a mérszben szűkölködő talajokon.)

A magyarországi dohánytermelőknél tehát első sorban ajánlhatom: az égetett meszet k. holdankint 5—6 mázsát; ezt öszi-nyáron gyűjti már ki a dohányföldre s ott egyformán osszuk el kupacokban, takarjuk be földdel s mikor a takaró alatt finom porrá szétmállott, akkor szórassuk el egyformán. Vagy vigyünk ki helyette gipszet 4 q-át s azt szórjuk el s szántuk le sekélyen. Másod sorban ajánlom a fahamut 5—6 q-át, ezzel is akkép bányunk el. (Ha nyirkos, könnyebb az elszórása, nedves földdel is keverhetjük). Szükséges időt kell választani s a munkás ügyelettel legyen a szeméire, mert a hamu tudvaleg edző hatású.

Ezek a legolcsóbb pótrágyái a dohánynak, minden dohánytermelő nagyobb kiadás nélkül alkalmazhatja, a mostani dohányárak mellett is, mert költségük meghozza kamatját. Kerül ugyanis 4 q gipsz körülbelül 4—4.50 frtba, 8—10 hl. mészs 7—8 frtba.

A ki pedig a drágább műtrágyák vásárlásától sem idegenkedik, vásároljon spodium-szuperfoszfátot s szórjon el abból tavaszkor az utolsó szántás előtt holdankint 1—2 métermázsát.

Jelesebb fajta dohánynál pl. értékesebb szivarborítéknak termesztett leveleknél homoki gazdának ajánlható a kálissókkal való trágyázás is, de nem az olcsóbb fajta kálissókkal (kainit) mert ezek sok klórt tartalmaznak.

Igen kívánatos volna, hogy minden nagyobb termelő hazánkban megkezdene a műtrágyázási kísérleteket legalább kicsiben; így lehetne legbiztosabban megtudni, hogy a különböző helyi viszonyok közt mely trágyaféle lesz a legmegfelelőbb. És pedig mivel a dohány hozamának növelését a jó szarvasmarha-trágyával ugyanis mindig biztosan elérhetjük s mivel a hazai dohányaink közt nagyon sok a rosszul égő, tehát a műtrágyák kiemelésénél és alkalmazásánál ez utóbbi körülményre kell tekintettel lennünk s a különféle (salétromsavas, szénsavas, kén-savas káli) kálissókat kipróbálni, mert eddig ezeket a dohányra határozottan kedvező hatásuknak publikálták, míg Cserháti 1894-ben megjelent munkájában: „A dohány egészére befolyást gyakorló körülmények tanulmányozása“ (kiadta a m. t. Akadémia) ez állítást meg nem gyengítette következő szavaival: „A kálitrágya hatása a dohányra korántsem oly határozottan kedvező, mint azt általában vélik“.

Homoktalajon gazdálkodóknak tehát a kálissókat, az agyagos talajon termelőknél pedig a foszfát-trágyákat lehet ajánlani.

Szárzssal küzdő Alföldünkön mindenestre főlegyelem fordítandó a jó minőségű, érett istállótrágyára, mert a tapasztalat szerint több eredménnyel bír mindig az a talaj, mely trágyázva volt. Az ilyen talajnak termése is mindig több s így bőven megfizeti a trágyázási költséget. Nem lesz tehát elegendő csupán műtrágyát vásárolni, hanem gondoskodni kell jó minőségű istállótrágyáról is a dohány földjét minden 3—4-ik esztendőben azzal el kell látni.

A legegyszerűbb s legolcsóbb eljárás tehát — mint a fentebbiekből látható — a trágyatelepnek gipszszel s hamuval való beszórása, a trágya rendszeres kezelése s a jó minőségű, érett trágyának idejében való alkalmazása.

Réti János.

Dohánytermelési viszonyaink az egyedáruság behozatala előtt.

— Mutatvány, dr. báró Natopj Tivadár és oroszai Báldányi Gyula társszerkesztőknek „A dohány és dohányjüvedékek Magyarországon“ című munkájából. —

Hazánkban az 1851-ik évig a dohánytermelés szabad volt, a mi annyit jelent,

hogy a dohánytermelés feltételekhez vagy engedélyhez nem volt kötve.

Dohánytermeléssel nagybárra a kisbirtokok foglalkoztak, a nagyobb birtokok csak közvetve vettek részt e gazdasági ág mivélésében, még pedig vagy 1., földrésztelnek őrbes birtokoknak való bérbéradása által, azon kötelezettséggel, hogy azokat vagy egészen, vagy részben dohánynyal kötelesek beültetni; vagy 2. dohánytermelő telepítése által, vagy 3. fogadott feles kertészek által.

A telepek száz és több családonként egyesülve, kibéreltek bizonyos területrészt, melyen ugyan többnyire dohányt, de ezenkívül gabonát is termeltek. A bérletidő körülbelül 20 évre terjedt, s ily esetben azután rendes falu keletkezett, templommal, iskola és községközzel. A haszonbéri szerződés egyik főfeltétele volt, hogy a házak a bérlet eltelével a földdel egyenlővé tészenek, ha a szerződés meg nem újították. A haszonbéri vagy készpénzben, vagy bizonyos mennyiségű dohánynyal fizetett.

Ilyen telepek népesítették be a Bán-ságot és Arad vidékét.

A feles kertészek a dohánytermelőknél egy egészen különleges fajta képezték. Ezeknek birtokuk vagy állandó lakhelyük nem volt, hanem ugyszólván vándoréletet folytattak. Egyesegyedül a dohánytermelésből éltek és ezen foglalkozás családjukban nemzetség ői nemzetségre szálottak át.

Rendesen csak egy esztendőre szerződtek és családtagjaik számának megfelelően kisebb-nagyobb területeket nyertek dohánynyal megművelésre. A dohánytermés fele a birtokost illette. A dohánytermés értékesítésig rendszeren előlőgből tengődtek, melyek a birtokos részéről vagy természetben (gabona, tengeri stb.), vagy pénzben lettek kiszolgáltatva.

Magától értetk, hogy az 1848—49-iki viharos idők a dohánytermelési viszonyokra visszahatás nélkül nem maradtak és különösen az előbb említett telepek községei voltak azok, a melyek igen szenvedtek; így többek között a Bánát és Bácskában fennállott virágzó dohánytelepek községei egy része teljesen elpusztult.

Az egyedáruság behozatalát megelőző időben gyakorolt dohánytermelés kiterjedéséről megbízható adatok sajnos nem léteznek.

Fényes Elek 1843-ik évben kiadott statisztikájában hazánk dohánytermését évi átlagban 400,000 mázsára teszi. Gróf Dessewffy Emil az 1846 és 1847-iki években az évi termést 600,000 mázsára, a termelők számát 60,000-re és a beültetett területet 200,000 holdra becsüli.

Konek Sándor az 1867-ik évben kiadott művében azt állítja, hogy az egyedáruság behozatala előtti időben 50,000 holdat tett ki a dohánynyal beültetett földterület.

A mint látható, ezen adatok igen eltérők egymástól, különösen gróf Dessewffy Emil adatainál a terület és a termelt mennyiség között nagy aránytalanság tűnik fel, a mennyiben szerinte csakis három mázsa esnek átlagosan egy holdra.

A valóságot legjobban következő számítás által lehet megközelíteni.

Az 1848. év előtt az örökös tartományokban 225,000 mázsa magyar dohány használtott fel, a külföldre évenként szállított mennyiség átlagosa 500,000 mázsa és a magyar korona tartományokban szükségeselt anyag 200,000 mázsa volt. Ezek szerint az évi szükséglet 475,000, vagyis kikerítve 500,000 bécsi mázsát tett ki, a mi az akkor fennállott termelési viszonyok mellett egy körülbelül 50—55,000 holdnyi ültetési területnek felelt meg.

Magyarországon 7 kerület volt megkülönböztethető, melyekben ugy az ország és osztrák tartományok befogyasztására,

mint a kivitelle nagyból mérvben üzetett a dohánytermelés és ezek a következők voltak:

1. A szegedi kerület, mely magában foglalta Torontál- és Csanádvármegyékét, Csongrádvármegye legnagyobb részét, továbbá Bács-, Temes-, Arad-, Békésvármegye egy részét, Hevesvármegye tiszparti vidékeit, Pest-Pilis-Soltvármegyék egy részét, a Jászágót és Kunságot. Ezen kerületben termeltettek a jobb minőségű gyártási levelek.

2. A pécsi kerület, mely Tolna- és Baranyavármegyékre terjedt ki és főleg burnót és könnyű pipadohányok termelésére szorított.

A nehéz burnótdohány legnagyobb része az osztrák jüvedék által vásároltatott meg, kisebb része Bajorországba és a pesti burnót gyárakba vitették.

3. A szuloki kerület, melyhez egyedül Somogyvármegye tartozott és a hol szivargyártási anyag termeltetett. Megjegyzendő, hogy az itt termelt dohány egy része Horvátországba vitették ki.

4. A debreczeni kerület, mely egész Szabolcsmege, Bihar-, Szatmár-és Zemplénvármegye egy részére terjedt ki. A termelt dohány nagybárra pipadohány, kisebb részben és csekély mérvben burnótdohányhoz volt felhasználható.

Az ezen kerületben termelt dohány nagy része egész télen át csomóként vagy magában a községben, melynek határában termeltetett, vagy a debreczeni, tokaji, vagy kereszturi vásárokon adatozt el. Azonkívül a legtöbb községben izraelita vevők találtak, a kik az összevásárolt dohányt vagy Pesre, vagy Erdélybe vitték. Egy jó részét az ezen kerületben termelt dohánynak felsőmagyarországi kereskedők vették meg, a kik azután ezen dohányt vagott állapotban Galiciába, Sziléziába és Morvaországba kicsempészték.

5. A debri kerület, mely a Mátra leg-alacsonyabb lejtőitől Hevesvármegyében és ez ezek hosszabban körülbelül Eger és Gyöngyösig terjedt.

6. A hegyi kerület, melyhez a Vácztól éjszakra fekvő hegysek völgyei tartoztak.

7. Dohányozók. Ez alatt Magyarország nyugoti részeiben, valamint Gömör és Magyarország egyéb részeiben kisebb-nagyobb hirtelen állott dohánytermelő községek értettek.

A legutóbb felsorolt három kerületben termelt dohányok mint finom pipadohányok voltak ismeretesek és különösen Vácra özönlöttek a dohánykereskedők, de igen sok magánember is idejött pipadohányban szükségletet beszerezni és különösen az utóbbiak részére a dohány 10—20 fontos bálakban lett elkészítve.

Gömörvármegye dohánytermelő községei között Csetnek volt a leghíresebb. Kapa dohány a sz.-göthárdi kerületben, Vasvármegyében, Zalavármegyében, a Muraközben és a debreczeni kerület némely helységeiben termeltetett.

Erdélyben a dohánytermelést Közép-Szolnokvármegye néhány helységében: Marosszék, Háromszék és Fogaras vidéken többnyire kisebb földbirtokokosok igen csekély területen, saját családjaik munkaerejével folytatták és a termény nagybörzést a környéken mint pipadohány fogyasztattak el.

Horvátországban, Szlavoniában és a katonai határvidékeken a dohánytermelés jelentéktelen volt; átlag az egész termés 5800 mázsát tett ki és annak tetemes része Pozsegvármegyére esett.

(Folyt. köv.)

Képek a kiállításból.

Az iparsarnok.

Az ezredéves országos kiállításnak két-százat meghaladó mindenféle csarnokai és pavilonjai közt, terjedelmére legnagyobb az iparsarnok, amely impozáns épület már az 1885-diki kiállításon is megvolt ugyan, most azonban a milleniumi kiállításra még 1320 m² méter területű újabb építkezéssel kibővített, kicsinosított, részben át-újjászabott, s hatalmas arányaival és díszes architektúrájával most is igazi díszes kiállításként, — amint erről egyik részletének itt közölt képe is fogalmat nyújt.

Az iparsarnokba belépve, igazán nem tudja az ember, hogy hova forduljon, mit nézzen, oly roppant tömege a hazai kézmű és gyáripar remekeinek a szemlélő elé.

Semmi sem bizonyítja ékebben a hazai ipar óriási lendületét, örvendetes haladását, mint az itt felhalmozott temérdek mindenféle tárgynak rendkívül meglepő szép gyűjteménye, amely fennen hirdeti a világnak, hogy a magyar ipar igen sok ága egy cseppel sem áll mögöttes a külföldinek, és máris széles alapon képes versenyezni a legrégebb iparos államok termékeivel.

Majdnem lehetetlen a felsorolni az iparsarnokban a legújabb, legfényesebb berendezett tárgyakat, — de a közvéleményítélete szerint határozottan a textil — szövészeti — és műasztalos ipar az, amely a többiek közt is a legszebben, legfényesebben van képviselve.

Lőw Károly zsolnai posztógyárosnak pazarul felszerelt pavillonja, pompás kiállításával, gyönyörű

freskóival, de különösen kiállítási anyagának kitűnő minőségével általános figyelmet kelt. A munkában levő gépeket, melyek a legszebb mintájú szönyegeket állítják elő, mindig annyian nézik, hogy alig lehet közel férni hozzá. A királynak is feltűnt ez a pompás kiállítás, és teljes elismerésével tüntette ki. — Méltón sorakozik mellé a Haas Fülöp és fiai ismert fővárosi cég, — a magyar textil ipar részv. társaság, — Scherg Vilmos és társai brassói posztógyárosok kiállítására.

Goldberger Sám. F. fiai, a legrégebb hazai karton és kéktfestő gyárnak magyar motívumú gyártmányai és Spitzer Gerson hasonnemű készítményei is igen szépek.

Sok nézője van mindig a székesfővárosi állami keztüvarró telepnek is, mely a filokszerai suttos ó-budai nép nőinek oly szép foglalkozást és új keresetforrást nyitott.

Egész kincset ér a Bachruch Károly fővárosi ékszerész remek kiállítása, melynek szikrákat szóró briliánsai különösen a hölgyközönség szívét hozzák sebesebb dobogásba, — míg a Zwack és társai likőr-gyáros izléssel rendezett gazdag „ital” gyűjteménye iattára, az efféle finom italok kedvelőinek fut össze a nyál a szájában.

A Zsolnay gyárak pécsi porcellán és fayence tárgyai, Fischer Emil és Hüttl Tivadar porcellán gyártmányai, a herendi porcellánok gyönyörű szép gyűjteménye mellett is feltűntést kelt és igazi művelőzetet nyujtanak a Mayer György városi rendkívül izléses magyar motívumú agyagipar cikkei.

A szalonbutorok remek berendezéseit mintegy kiegészítik a pompás kárpitos munkák, mely utóbbiak közt a Fodor József fővárosi cég gazdag és finom izlésű kiállítása érdemli az elsőséget.

Igen szépek a felső-magyarországi fa-, vas- és sodronygyárak készítményei. — a szegedi kenderfonó és az első magyar juttá fonó és szövőgyár tárgyai, — a temérdek művirág, — czipészeti és szabászati gyűjtemények, — Roger Adolf mű-ötvs finom munkái, — Hölzel Mór szobrász-tanoncz növénydékeinek oltárkészítménye, Bártfáról, — és még nagyon sok stb. stb., — mert köztetek kellene tele írni, ha az itt felhalmozott temérdek sok szép

menettel szemközt lévő kiállítását, ahol mindennemű kész dohánygyártmány, kezdve a legdrágább valódi havanna különleges szivaroktól a legzserényebb közönséges rövid magyar szivarig, s a hajszál finomra vágott szultán flór török dohánytól le egész a népszerű ferencvárosi három krajczáros pakli dohányig, úgy szintén a legfinomabb spanyol burnóttól a közönséges durvaszemű „tubák”-ig: minden, de minden, csinos, izléses összeállításban, dús választékban van bemutatva, méltó dicsőségére a magyar dohánygyártásnak, amelynél szebb, jobb, tisztább, élvezhetőbb és aránylag olcsóbb gyártmányokat, Európának egyetlen országa se képes produkálni.

A bejáratnál jobbra lévő mellék teremben a szivar gyártás, a baloldali teremben pedig a szivarkagyártás folyik a közönség szemeláttára, s a csinos dohánygyári munkások — össze-

sen 43 — a legnagyobb ügyességgel és pontossággal végzik az ő szokott mindennapi munkájukat, százával, ezrével készítve a pompás jó szivarokat és szivarkákat, (és pedig 3 fajta szivart, 4 fajta szivarkát és 3 fajta pipadohányt,) amelyek a pavillon jobb oldali fülkéjében berendezett tözsdében, csinos kis sajtolt papír tárczába rakva, azon frissen kerülnek elárulításra.

A „Magyar dohánykereskedelmi részvénytársaság” kiállítását is igen figyelemre méltó és ritka érdekes a maga nemében.

Nem valami megszokott, sablonszerű és csak a szemrevaló cifra dolgok ezek, hanem igazi reális kereskedelmi mintagyűjtemény, amelyben minden hízegés és szépités nélkül, azon módon híven vannak összeállítva a különféle leveles csomók, leközönséges és kibordázott dohányminőségek, amint azok az egyes államok keresletének és igényeinek megfelelnek, s amint azok az egyes külföldi dohánypiacokra — például: Németalföld, Svájc, Németország, Algír, Gibraltár, Tunisz, Marseille, Egyiptom, Dánia, Angolország, stb. részére — tényleg szállítatnak. Ugy szintén be vannak mutatva a dohány melléktermékek és az eredeti csomagolási rendszerek, az egyes államok különböző szokásai szerint. Szóval ez a kiállítás egészen úgy van összeállítva, a mint a dohányok különböző alakban és osztályok szerint, kereskedelmileg valósággal exportáltaknak, — úgy, hogy ha egy külföldi dohánykereskedő vagy

Az iparsarnok.

munkát mind felemlíteni és ismertetni akarnánk,

Legyen tehát elég egyelőre ennyi, mintegy pillanatnyi felvétel gyanánt.

A dohánykiállítás.

A dohányjövődék pavillonja csakugyan egyike az országos kiállítás legkeresettebb látványosságainak.

Az emberiségnek a férfinenemű részre kevés kivétellel, sőt zárjel közt elmondhatjuk, hogy még a gyöngéd szép nemből is elég nagy számmal, egy vagy más alakjában önkéntes rabja a dohány élvezetének, — így természetes, hogy élénk érdeklődéssel siet mindenki betekinteni abba a bűvös kamarába, ahol leszokhatatlan szenvedélyünknek óhajtott tárgya: a dohány, minden elképzelhető alakban kívántatja magát.

Nagyon érthető tehát, hogy a dohány-pavillon reggeltől-estig mindig zsúfolva van látogatókkal, a kiknek nagyrésze szinte kéjelegve nézegeti a jövődéknek a be-

gyáros itt megfordul: az általa kiválasztott minták bármelyikét azonnal megrendelheti, mert a társaság csakis olyan mintákat állított ki, amelyeknek megfelelő anyaggal raktári készletben csakugyan rendelkezik. Ez tehát egészen praktikus és reális dohány kiviteli-kereskedelmi-minta kiállítás, oly dús válassztékban, amint eddig talán egyetlen dohánykiállításon se volt még képviselve.

Ami a termelőket különösen érdekli tanulságokat, összehasonlításokat s a beváltóhivatalonként elkülönítve kiállított dohányokat illeti: mindezeket gondosan és a legnagyobb figyelemmel bővebben tanulmányozni fogom, hogy elfogulatlan, igazságos bírálatot és részletes ismertetést mondhatok róluk, — ami nemcsak lapunk tisztelt olvasói iránti kedves kötelességem, de ugyszólván megbízatásszerű teendőm is lesz, amennyiben azon megtisztelő szerencsében részesültem, hogy az ezredéves országos kiállítás általános ismertetéséről szóló főjelentésben (amely dr. *Matlekovics Sándor* ur ó nagyméltósága szerkesztésében fog megjelenni és a külföld részére is kiadni) a dohányügyre vonatkozó rész megírására én lettem felszólítva, amely kintűtető megbízásnak természetesen a legjobb tudomásom és tehetségem szerint igyekezni fogok hiven és lelkiismeretesen megfelelni és hazai dohányügyünknek csekély érdemtől kitelhetőleg ebben is szolgálatára lenni.

Ezuttal még csak arra akarom a kiállítást meglátogató dohánytermelő közönség szíves figyelmét felhívni, hogy a *mezőgazdasági csarnokban*, a magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémia csoportjában, a dohánytermelésre vonatkozólag, szintén igen sok nagy érdekű és tanulságos látni való van. — Itt állít ki ugyanis *Cserhádi Sándor* tanár ur a dohányra vonatkozó kísérletezései és tanulmányozásainak sok szép eredményét, — nevezetesen: a talajmivéls mélységének befolyása a dohány gyökérzetének fejlődésére, — roppant nagy üveg-hengerekben a maga természetes valóságában látható a dohány gyökérzete július 17-én, midőn még hajsza finom, kevésbé dús és terjedt, s augusztus 3-án, midőn már teljesen kifejtett, és temérdek mellék-szálakban elágazó a gyökérzet, — továbbá a dohány gyökérzetének fejlődése 20 cmtrre és 40 cmtrre felásott talajban, — a sors-távolnak és a trágyázásnak befolyása a dohány termésére, grafikai táblázatokban, — a dohány féleségének befolyása a palánta fejlődésére, gyönyörűen készített ábrákban, mely feltűnteti, hogy a márczius 18-án elvetett különféle dohánymag, miként fejlődik április 24-éig és május 11-éig, (leg-ápróbb a marylandi és legnagyobb a Withe-Burley.) — a különböző trágyafélék hatása a dohány fejlődésére, meszes agyagtalajon, — a dohány égésének tanulmányozása, nagy szemléltető táblázatokban, — stb.

Annyit már is mondhatok, hogy mindez oly szép, annyira kézzelfoghatólag meggyőző s oly érdekes és tanulságos, hogy egyetlen dohánytermelő se mulassza

el ezeknek nagy figyelemmel való megtekintését.

Az én csekély kis kiállításomról is akartam volna egyetmást mondani, de jobbnak látom, ha erről nem is szólok.

Az az öt cserép dohány növény (mint-hogy többet nem tudtam megtartani), amely azt bizonyítja, hogy a dohány nem egy nyaras növény, mert ezek közt van egy olyan, amelyik már két éves is elmult, szerintem ugyan mindenesetre figyelemreméltó s már csak azért is érdekes és tanulságos, mert elég anyagot nyújt a további gondolkodásra és az ezekből vonható következtetésekre, — de mindamellett hallgatni kívánok ezekről. Ugyis ominoos volt ezekre nézve minden körülmény. Már a kiszállítás által is sokat szenvedtek s amint a kiállításba értek: ott nem volt alkalmas hely számukra és több napon át ide-oda hányódtak-vetődtek, — s ámbár most már a jobb oldali mellékterem egyik sarkában el vannak úgy ahogy helyezve, de az ott működésben lévő dohányvágó gépek közelében a dohánypor lepi be őket, s napfény és friss levegő nélkül bizonyára csakhamar tönkre mennek, — hát Isten nyugtassa őket; — én már egy sem tudnék rajtok segíteni, azért hát nem is törődöm velük többé.

Különbven én már szinte hozzá vagyok ahhoz szokva, hogy az én cselekményeim nem részesülnek oly figyelemben, amint talán megérdemelnék.

Egy alkalommal — 1892-ben — itt a fővárosban, a dohányjövendőki központi igazgatóság engedélyével 20 □-ol területen, a saját költségemen egy kis dohánypikisérleti telepet létesítettem, főleg a pikirozás és a műtrágyázás hatásának tanulmányozása céljából, s jó lélekkel el merem mondani, hogy ezen termelési kísérleteim eredménye bátran vetekedhetett azokkal a kísérletek eredményeivel, amelyek az állam költségén nagy apparátussal végezteknek, — s a vége az lett, hogy ez az én egész műveletem — ha nem is pipában, vagy szivar és cigaretta alakjában, de más egyébként — teljesen füstbe ment. Ugyanis a különféle műtrágyák alkalmazásával s az okszerű termelés minden fázisának pontos keresztülvitelével nyert egész kis termésem, a melynek sikerével teljesen meg voltam elégedve, miután a beváltóhivatalban kitűnő eredménnyel fermentáltatott és kiképeztetett, onnan felgyártásra kerülvén — egyszerre csak eltűnt, nyoma veszett és soha többé elő nem került. Így aztán az egész csak hiábavaló kárba vesztett fáradság volt.

Németországi tanulmány utam tapasztalatairól, a mi viszonyainkra alkalmazva, annak idején egy részletes memorandumot adtam be a pénzügyminiszteriumhoz, — de azt bizony máig is ott lepi a por valamelyik asztalfiókban.

A dohánypikisérletnek a milleniumi kiállításon miként leendő rendezésére nézve még 1894-ben tettem egy javaslatot; — de mire a kivitelle került a sor, akkorra azt már mindenki elfelejtette.

No de se baj; azért ez engem mind nem térít el célomtól, — s ha ezután holmi kísérletek és más experimentálások-

kal talán nem is fogok foglalkozni, de azért a hazai dohánypikisérletet — amíg csak élek — mindig hiven és lelkiismeretesen fogom szolgálni.

A bosnyák-hercegovinai kiállítás.

A kiállításnak egyik érdekes különlegességét képezi az okkupált tartományok kiállítása, a melynek berendezését a fővárosi sajtó képviselői előtt f. hó 12-én délután mutatta be és ismertette *Hörmann Szilárd* kormánytanácsos, az országos kormány kiállítási biztosa és *Horovitz Erdő* lovag, osztályfőnök. A *Kállay Béni* közös pénzügyminiszter ur ó nagyméltósága által meghívottak sorában szerencsés voltam én is részt venni ezen a bemutatáson, s így közvetlen benyomások és hiteles értesülések alapján ismertettem ezt az igazán érdekes kiállítást.

A bosnyák-hercegovinai kiállítás öt nagy épületben van elhelyezve.

Ami engem és lapunk közönségét itt első sorban és leginkább érdekel, az: az okkupált tartományoknak igen szép dohánypikisérlet.

A bosnyák-hercegovinai dohánypikisérlet 2184 hektáron üzetik, a ljubinai, kaplinczai, trebinjei, foci, mostári kerületekben, melyeknek keleties jellegű dohánypikisérletet igazán kitűnő; — igen tisztesek a négy bosnyák-hercegovinai dohánypikisérlet készítői is, a különböző dohányleveleknek és feldolgozásuk egyes fázisainak fel-tűntetésével. Bámulatraméltó ügyességgel és leleményességgel vannak összeállítva az oszlopok, háztetők, a pavillon megnevezése, és a czimer, mind csupa dohánylevelekből, úgy, hogy az a rendkívüli ügyesség és csinos kivitel valóban meglepő.

Az öt pavillonban gazdagon van bemutatva az okkupált tartományoknak a közművelődés, ipar és gazdaság terén való bámulatos előhaladása.

A pavillon főcsarnokában a bányáipar és kohászat termékei vannak felállítva. A só, kőszén, vas, réz és ólombányák kiállítása arról tesz tanúságot, hogy ez az ország mily gazdag bányászattal bír és bányaművelése mily előhaladott stádiumot tüntet fel.

Gyönyörűek a bosnyák háziipar készítmények, a faragványok, ruhák, kelmék, szőnyegek, ékszerék, kardok, kések, pipere-tárgyak. Rendkívül érdekesek a műipari tárgyak, melyeket a bazároknak dolgozó mesteremberek a közönség szemeláttára készítenek.

Sok szép könyv és sajtótermék tanuskodik a nyomdaipar fejlettségéről; — remek képekben vannak bemutatva az illdzsei fürdő; — középületek, utak, vízművek domborművei és miniatúr másolatai, a bosnyák iskolák kiállítása; a köztintezetek berendezése: mind izlésről, jólétről, előhaladásról tanuskodnak.

Az ország földjének áldott gazdagságát hirdetik a temérdek kiállított termények. Igen szép gabonaneműek, több fajta búza, zab, sörnek való árpa, kukorica, déli gyümölcs, szilva, sokféle bab, melynek sajátos termelési rendszere azt látszik mutatni, hogy ez a hűvelyes ott nagy keresletnek örvend, — borok és szesz italok, gyönyörű szép gyapju és más egyéb gazdasági és állati termékek, a melyekben én, a ki a gazdaságban annyira kedvemem lelem, igazán nagyon gyönyörködtem.

Az erdészeti pavillon bemutatja, mily gazdag ez az ország a faanyagban s miként szokták azt feldolgozni. Itt látjuk a bosnyák erdőkben élő állatokat és az azokra rendezni szokott vadászatok tipikus voltát is.

Nagyon érdekes a bosnyák államvasutak pavillonja is, a hol láthatók a régi

kezetleges mozdonyok s a mai — minden kényelemnek megfelelő — pompás vasuti berendezések.

De legérdekesebb talán mind közt a bosnyák ház, mely az ottani népeletet a maga valóságában tünteti fel. A földszinten bosnyák munkások szőnyeget szönek, az emeleten egyes vidékek szoba-berendezése van képekben bemutatva. Látnak a leánykérés jelenetét, egy gazdag mohamedán bég fogadását, a nők lakosztályát, a bosnyák konyha berendezését. Szóval előttünk áll ez az egész ország, a maga keleties érdekességében és eredetiségében.

A sajtó meghívott képviselői nem győztek bámulatuknak és elismerésüknek eléggé kifejezést adni a látottak fölött, s a bemutatást követő barátságos vacsorán lelkes pohárköszöntők ünnepekként a kitűnő magyar államférfit: *Kállay Benit*, a ki mindezt létrehozta, s a bosnyák kiállítás fent nevezett két derék főrendezőjét.

Fényesen bizonyítja ez a sikerült kiállítás, hogy Bosznia és Hercegovina mily gyorsan és mily szépen előhaladt a civilizáció minden terén s mily gazdag forrása az őserőnek, a melytől még igen sokat várhatunk.

Daróczy Vilmos.

IRODALOM.

Az erdélyi gazdasági-egyesület, mely azóta, hogy Tokaji László lett a titkára, igen agilis tevékenységet fejt ki, most adta ki évkönyvét, még pedig igen becses tartalommal. A jelentés többek közt következő közleményeket hozza: Az 1895. év gazdasági viszonyai. Árdpresszió és bimetalizmus. A földművelésügyi kormány működése. III. országos gazdaságkongresszus, vámszerződés Ausztriával, önálló vami terület. Munkáviszonyaink, szocializmus. Természetstatika és időjárás. Buza, rozs, arpa, zab, tengeri hüvelyesek, takarmánymag, repce, len, kender, dohány, burgonya, cukorrépa, és takarmányrepa-termelésünk. Szőlőtermelésünk. Bor- és gyümölcs-termés. Elemi csapások. Műtrágya és gazd. gépek. Állattenyésztésünk. Az „Erdélyi Gazdasági Egyesület”. Királytölgadás. III. orsz. gazd.-kongresszus. Mezőgazdasági statisztikai összeírás. Ezredéves kiállítás, gazd. egyletek köül, kiállítás, Erdélyi Gazd. Irodalmi szakosztály. Állattenyésztési és kiállítási szakosztály. A togarasi állami ménes ügye. Szarvasmarha-tenyésztésünk kérdése. Sertésenyésztés, sertésvesz, Takarmány-korpa. Heremagüstítő-raktár működése és kimutatása, Lóheremag-értékesítés, Kender-termesztésünk. Az egyesület beülete és anyagi viszonyai. Nemtagok I. koronaért vehetik meg az évkönyvet.

A Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle (szerkesztője *Paukert Alajos*, kiadója az O. M. G. E.) legújabb füzeté a következő tartalommal jelent meg: *I. Értekezések:* K. Karlovicsky Endre: Magyar gyár- és kézműipar 1771—74-ben; — *II. Adatok:* Virágh Elek: Utasítás a munkácsi udvarbíró részére 1570-ben; — Széll Farkas: Szoboszlói szőlőföldek nyilas osztálva; — Dr. Merényi Lajos: A fertőszentmiklósi uradalom rendezése 1719-ben; — Ungvár városának 1593. évi szabályzata. Közli: T. K.; — Az 1828-iki országos összeírás végleges eredményei. Közli: T. K.; *Irodalom:* Emlékkönyv, melyet Magyarország ezredéves fennalásának ünnepén közreboocsát a házi ciszterci rend. Közli: Ay.; — Gróf Széchenyi István műszaki alkotásai. Közli: —y.; Vásárhelyi Pal élete és művei. Közli: —cz.; — Magyar gazdaság-történelmi könyvészet 1893—94. Összeállítja: Barcza Imre.

A „Mezőgazdasági Szemle”, (Cserháti Sándor és dr. Kosutány Tamás m.-óvari gazd. akad. tanárok) jeles havi folyóiratának folyó évi V-ik (május havi) füzeté, a következő tartal-

lommal jelent meg: *Eredeti közlemények:* A mezőgazdasági kísérleti állomások. (L.) Cserháti Sándor. — Nehány szó a sörárpáról és termesléséről. Bechtel S. Frigyes. — Műtrágyázási kísérletek gróf Esterházy Mihály uradalmain. Rovara Frigyes. — Az allgaui trésknyvelőszövetkezet. Ujhelyi Inire. — A természetes erőforrások a Mezőgazdaság szolgálatában. ifj. Sporzon Pál. — A répanematoda elleni védekezés fogónövények nélkül. Közli: S. B. — Tűzkárok becslése az épületek kivetelével. Szűts Mihály. *Irodalmi szemle:* A borjak fölnevelése. A könnyű és nehéz zab tápértéke. A baktériológia szerepe a tejgazdaságban. Az alom minőségének befolyása a teje. Lovak nyári kehesége. Tapasztalatok a fekáliatrágya alkalmazása körül. Az éresi fok és különböző trágyázás befolyása az árpa liszteszkének fizikai és kémiai állapotára. A tavaszi vetésnek főfeltételei. Ajánlatos-e a répa vetés hengerezése az első kapálás után? Új takarmánynövények.

„Egyetemes szorzó- és osztó-könyv.” Mint minden foglalkozási ágazatnál, úgy a föld-birtokosoknál is nagyon sokszor fordulnak oly esetek elő, hogy valaminek az árát — vagy valakinek a bérét — esetleg egy épületnek mikéberülését stb. stb. ki kellett számítani. Ezen kiszámítások rendszeren szorzás és osztás útján végeztetnek, mely műveletek végrehajtása sok időt és türelmet igényel, de e mellett még hibázhatunk is. *Veress Lajos* m. kir. dohánygyári számellenőr egy oly művet állított össze, melyben a kívánt eredmények gyorsan és pontosan készen feltalálhatók. A m. kir. pénzügyminiszterium az általa kiadott „Pénzügyi Közlöny” 1896. évi 5. számának 118. lapján következőleg ajánlja a művet: *Veress Lajos* dohánygyári számtiszt „Egyetemes szorzó- és osztó-könyv” című alatt oly művet állított össze, mely úgy berendezésénél, mint tartalmának megbízhatóságánál fogva tömegesebb számításoknál gyakorlati szempontból igen hasznos és czélzerű segédkönyvül szolgálhat. E műre a számvetéssel foglalkozó pénzügyi hatóságok és hivatalok figyelmeztetnek, azzal, hogy a mű terjesztését lehetőleg magán uton is segítsék elé, és a mennyiben annak megrendelése a hatóság vagy hivatal részére szükségesnek tartatik, megengedem, hogy azt a hivatali és irodai költségek rovátán rendelkezésre álló hitel terhére, az engedélyezett összeg keretén belül megszerzhessék. (1896. február hó 13-án 43959 sz.) Ajánljuk tehát tisztelt előfizetőinknek e művet, mely a szerzőnél, Budapest, VII., Rombach-utca 3. sz. földszint 4. ajtó. sz. rendelhető meg. A 925 oldalas vaskos mű ára kötve 7 frt 60 kr.

„A Kert” (főszerkesztője: *Mauthner Ödön*, felelős szerkesztője: *Igali Szelezár*.) folyó évi május 1.-én megjelent 8. számában sok érdekes cikket közöl, melyek közül említésre méltók: A cichoria mint salátanövény, Mauthner Ödöntől, — Grafensteini alma, Anyfal Dezsőtől, — A fügefia tenyésztése, Ósapay Lajostól, — A gyümölcsfák szaporító szerveiről, Bornemisza Zoltántól, — A legszebb Spiraeák, Ilsemann Keresztélytől, — A ficus ojtás, Molnár Sándortól, — Tapasztalatok a rózsatenyésztés terén, Gillemot Vilmostól, — A pálmák átültetéséhez, Novothny; — az apró szakközlemények közt: A paizstetük, Jókai Mórtól, stb. Két igen szép színes műmelléklet és 11 tametszet díszíti a füzetet.

VEGYESEK.

Felkérjük azokat a t. előfizetőinket, akik az előfizetést a folyó évre még mind- eddig meg nem utították, s akiket ez iránt már külön levelezőlapon egyenként is megkerestünk, hogy az előfizetési összeget szíveskedjenek most már haladéktalanul beküldeni, — mert a további késedelmet hallgatag beleegyezésnek tekintjük arra

néve, hogy — miként más lapoknál is szokás — az előfizetési nyugtát postal megbízás útján érvényesítsük; amely sok fölösleges munkát és költséget okozó eljárásokkal szemben nem szívesen tesszük.

— **Kinevezés.** A m. kir. pénzügyminiszter *Mözessy Imre* fő- és székvárosi pénzügyigazgatási irodavezetőt, a m. kir. dohányjövődéki központi igazgatósághoz segédhivatalt igazgatóvá nevezte ki.

— **A dohánypalánták állása** — mint a földművelési miniszteriumhoz beérkezett hivatalos tudósítások jelzik — nem a legbiztosabb, mert a kedvezőtlen időjárásban a dohány a legtöbb helyen igen gyengén fejlődött s nem is bír megerősödni addig, a míg a várva-várt jó idő valahára be nem köszönt.

— **A dohányjövődék az állami költségvetésben.** A napokban szentesített folyó évi állami költségvetésről szóló törvényben, a dohányjövődék a következő összegekkel szerepel: *bevételek* — és pedig 1. vétel 4,753,000 frt, 2. gyártás 35,000 frt, 3. eladás 48,704,419 frt, tehát az összes bevételek 53,492,419 frt, — ezzel szemben a *kiadások* — és pedig: 1. a dohányjövődéki központi igazgatóság 103,076 frt, 2. vétel 17,741,056 frt, 3. gyártás 5,313,994 frt, 4. eladás 1,203,232 frt, tehát az összes kiadások 24,361,358 frt, s e szerint a jövedéknek a folyó évi *tiszta jövedelme* 29,131,061 frral van felvéve. — Ezenkívül beruházások kezmen 400,000 frt van a dohányjövődéknél leendő építkezésekre előirányozva, mely összeg bizonyára nagyrészen a dohánygyárak terbe vett szaporítására fog szolgálni.

— **Dohánytermelőink figyelmébe.** Igen helyesen mondta nemrég a pénzügyminiszter ur, a költségvetés tárgyalása alkalmával, hogy: „a dohánytermelés nem egy állampolgári jog, hanem a mi törvényeink szerint az egy *kezelvény, egy privilegium*, mely keveseknek adatik, melyért igen sokan folvamodnak, de amelyben nem mindenki részesíthető. Ennélfogva tehát figyelemmel kell lennie az államkincstárnak arra, hogy csak oly egyének részesíthessenek ezen nagy kedvezményben, akik igazán bizalomra érdemesek.” — Ezt a bizalmat pedig csak úgy érdemelhetik ki a termelők, ha a törvényeket és szabályokat pontosan megtartják és alkalmazottaik által is megtartatják és szigorúan őrizkednek minden oly cselekménytől, vagy mulasztástól, ami által ezt a nagy értékű jogot: a dohánytermelési engedélyt kockáztatnák.

— **A kiállítási szivarok.** A közönség körében általános az a vélemény, hogy a kiállítás területén levő trafikokban árult szivarok jobbák, mint a többi tőzsdékben levők. Ugyanis — mint a lapok mondják — a mult esztendőben gyártott szivarok közül a világos és jobb szivarokat a kiállításra félretették s külön ládikákba csomagolták, a melyek csillaggal és egy *K.* betűvel vannak megjelölve.

— **A kassai m. kir. dohánygyárban** igen szépen ünnepekként 1. n. 10 en a milleniumot. A munkások a gyár nagytermébe gyűltek, s ott előbb a Hymnust, majd *Pelezer* aligazgató lendületes beszéde után a Szózatot énekeltek. A gyárépület impozánsan ki volt világítva.

— **A millenáris kiállításra felrúdulók figyelmébe!** Az ezredéves kiállításra érkező vidéki olvasóinkat figyelmeztetjük, miszerint lapunk egy megbízható barátja a kiállítás egész tartalma alatt olcsó pensiónt fog tartani, melyre a teljes napi ellátás (lakás, reggeli, ebéd, vacsora, világítás, fürdőszoba használat) négy forintért folyvást előjegyezhető. A lakás a lovasut mentében, közvetlenül a város-

líglet mellett, nem messze a központi vaspályától van. Ismeretlennek kalauz áll rendelkezésre csekély napi bér mellett. — Szivességéből bővebb felvilágosítás nyújtatik „Kiállítási ellátás” alatt a szerkesztőséghez címzett levelekre.

— **Műtrágya.** (A „Hungaria” műtrágya-, kénasav és vegyi-ipar részvénytársaság jelentése, Budapest.) A tavaszi vetés már nagyobbára befejezettek tekinthető, mindazonáltal szuperfoszfát és chilisalétromra még mindig érkeznek rendelmények, a főerdeklődés azonban az őszi vetésekre összpontosul. Elsősorban szuperfoszfát, másodsorban keverékek jönnek tekintetbe, míg Thomas-salak után még alig mutatkozik érdeklődés. Szuperfoszfátokban az irányzat maradándóan szilárd, mely cikkekben már jelentékeny kötések fordultak elő. Európában a chilisalétrom-kötések május 1-én 760,000 métermázsát tettek ki, míg e hónapban tengeri úton 900,000 métermázsá érkezik. Az „Angers” nevű gőzös 38,000 métermázsá Tebessa-foszfát rakományával Bonából Yokohamába indult. Jegyzéseink a következők: kettős-szuperfoszfát 40% 15—15.50 frt; prima-szuperfoszfát 16—18% 4.20—4.75 frt; Thomas-salak 22—25% 3.45—3.70 frt; kálitrágya 20—22% 2.75—3.00 frt; amoniák-szuperfoszfát 10—12% + 3—5% 5.10—6.00 frt; chilisalétrom 11.75—12.25 forint; (100 kgonként szákkal együtt elegység tisztaság gyanánt, az egyes állomások távolsága szerint.) Vasgálicz I-a 3.50—3.75 forint; vasgálicz II-a 3.00—3.25 frt; rézgálicz 24.00—25.00 frt; (100 kgonként 250 kgos hordókban Budapest.)

— **A Triesti általános Biztosító-Társaság** (Assicurazioni Generali.) múlt hó 29-én tartott közgyűlésén terjesztettek be az 1895. évi mérlegek. Az előttünk fekvő igen terjedelmes zárszámadás 54 oldalra terjed és számos rendkívül érdekes statisztikai adatokat tartalmaz. A mérlegek valamint a nyereség és veszteség számlák már az 1896. márczius 5-iki osztr. miniszteri rendelet értelmében vannak felállítva.

Az évi jelentésből látjuk, hogy az életbiztosítási osztály díjtartaléka 1895. évi december 31-én 3,519,501 frt 41 krral 45,231,976 frt 76 krra emelkedett. Az ugyanakkor érvényben volt életbiztosítási tőke összegek 177,718,755 frt 13 krt tettek ki, míg az év folyamán bevett díjak 7,402,467 frt 03 krra rugtak.

A tűz- és szállítvány-biztosítási ágakban a díj és illeték bevétel 10,435,513 frt 31 kr. volt, miből 3,058,827 frt 06 kr. mint kártartalék minden tehertől menten, a jövő évre vitezletetett át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 31,142,823 frt 66 krra emelkedett.

Károkért a társaság 1895-ben 9,218,277 frt 62 krt folyósított. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket a társaság alapítása óta károk fejében 281,357,598 frt 61 krral igen tekintélyes összeget fizetett ki. Ebből a kártérítési összegből **hazánkra 52,626,274 frt 37 kr.** esik, mely összeget a társaság 162059 káresetben kifizetett.

Az értékpapírok értékesítése, mely az év végével az alacsony árfolyamok folytán beállott, egvén rendelkezésre állott összegekből kiegyenlítettett úgy, hogy az értékpapírok árfolyam ingadozása fedezetére alskított tartalék

változatlanul 2,282,011 frt 44 krral összeggel új számlára átvihető volt. Azonfelül azonban még az idei nyereségből 500,000 frt egy az árfolyam ingadozása fedezetére szolgáló **külön tartalék** számára áttalaltottt úgy, hogy az egész árfolyam tartalékkal, mely a részvénytőke felét teszi ki, az összes nyereségtartalékok 2,782,011 frt 44 krra szaporodott.

Az alapszabályszerű nyereség tartalékkal, mely a részvénytőke felét teszi ki, az összes nyereségtartalékok 5,487,011 frt 44 krra rugnak.

A társaság összes tartalékjai és alapjai, melyek első rangú értékekben vannak elhelyezve az idei átutalások folytán 58,071,673 frt 84 krról — miután a viszontbiztosítási tartalék kivetett — **61,051,211 frt 83 krra** emelkedtek. Ezen értékekből **több mint 15 millió magyar értékekre esik.**

Az elért tiszta nyeresémből a társaság osztalékol, részvényenkint 136 frtot aranyban vagvis 340 frankot fizet.

A már 28 év óta fenálló s általános bizalomnak örvendő „Első magyar gyapjumosó és bizományi részvénytársaság”-nak mai számunkban közölt hirdetését, tisztelt olvasóinknak — s különösen a juhtartással és gyapjutermelelssel foglalkozó uradalmak és nagyobb gazdaságoknak — szíves figyelmébe ajánljuk.

Szerkesztői üzenetek.

A m. kir. gazdasági tanintézetek t. igazgatói-galnak. Felkérjük a t. igazgatókat, hogy a vezetőség alatti tanintézet évkönyvét és milleniumi kiadványait szíveskedjenek lapunkhoz beküldeni, ismertetés végett.

Verecs Lajos számellenőr úrnak, Budapest. Lapunknak eddig megjelent valamennyi évfolyama semmi érték sem kapható, mivel az I—VIII. évfolyamból magunk is csak egyetlen példánnyal rendelkezőnk. Az utóbbi négy évfolyamból (1892—1895.) van még néhány teljes példányunk, s ezekből az évenkénti rendes előfizetési ár mellett hajlandók vagyunk egy-egy példányt átengedni.

Schwarz Miksa úrnak, B.-Hlyén. Becses megkeresését áttettük az illető ajánlkozóhoz, aki az őfia már bizonyára válaszolt is.

Öreg gányónak, Uj-Kigyóson. A kormány gondoskodott róla, hogy az ezredéves kiállítást még a legszegényebbek is a lehető legjutányosabb áron megtekinthessék. Az utazás, szállás és ellátás 2 napra, s a belépti jegy mindössze 5 frtba kerül a XIV. zónáról, közelebről még olcsóbb. Bővebb felvilágosítást ad valamennyi vasuti állomásfőnök és minden községi előjáróság. Nagyon kívánatos lenne, ha a dohánykertészek közül minél számosabban látogatnák az ezredéves kiállítást.

Felkérjük a t. termelő urakat, hogy a palánták állásáról szíveskedjenek lapunkat minél számosabban és minél gyakrabban értesíteni.

HIRDETÉSEK.

Alapított
1863-ban.

Első magyar

Alapított
1863-ban.

GYAPJUMOSO ÉS BIZOMÁNYI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest, V., Kárpát-utca 9-ik sz.

A gyapjunyírás közeledtével a t. cz.

gyapjutermelek és gyapjukereskedők

figyelmét a kitűnő hírnévnek örvendő, gépberendezést és mosási rendszert tekintve a technika legmagasabb fokán álló

gyapjumosó-gyárunkra

irányítjuk. — A múlt évben is a hazai gyapjutermeles nagyobb része zsirban lett lenyírva és gyárilag mosott állapotban értékesítve, mely módszer a termelőre nézve a legkedvezőbbnek bizonyult s miután a készletek a gyárilag mosott gyapju élénk kivitele és kelendősege folytán igen megfogytak: ez idén annál inkább a gyors, előnyös értékesítésre vagyunk képesítve.

Kimerítő felvilágosítással és programmal kívánatra készséggel szolgálunk.

Az összes küldeményeket czégünkhez: **Budapest-Lipótvárosi pályaudvarhoz** kérjük czímmezteni.

Kérjük, hogy az ezredéves országos kiállítás látogatása alkalmával gyapjumosógyárunkat is megtekinteni szíveskedjenek.

Az igazgatóság.

Városi irodánkban Neugebauer Gyula úrnál (Dohány-utca 1.) felvilágosítást szintén szívesen nyújtatnak.

KITŰNŐ TERMÉS

csakis hamisítatlan jó gyártmányú

Telefon 51—03.

műtrágyával

Telefon 51—03.

érhető el. — Mindennemű műtrágyát gyártunk és az ajánlott beltartalomért, valamint az áru hamisítatlan minőségeért szavatolunk. Ingyenes ismertető füzeteket (Columellától) bérmentve 10—24 küldünk. Bármely más szakbeli felvilágosítással szívesen szolgálunk.

a Sátori gyárak, Központi iroda: Budapest, IX., Dandár-utca 25.

Melegágyak betakarására legalkalmasabb

mollino-köpper

különféle szélesség (50—153 cmtr.) és minőségben, gyári áron kapható

Jónás Ignác és fia gyári raktárában,
Budapest, Zrinyi-utca 9. szám. (5—5)

Melyik lapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál és nagy terjedelménél fogva a legjobb és aránylag legolcsóbb magyar lap az

EGYETÉRTÉS

Csávolszky Lajos,
felelős szerkesztő.

Kossuth Ferencz,
főmunkatárs.

Ez a magyar olvasóközönség lapja!

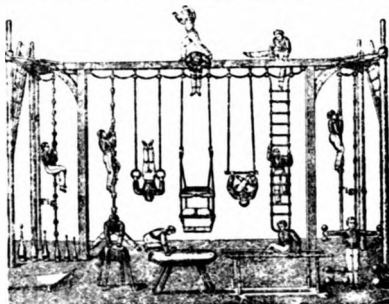
Az országgyűlési tárgyalásokról a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos hí tudósítást egyedül az „EGYETÉRTÉS” közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az „EGYETÉRTÉS” a kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak bőségével és alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „EGYETÉRTÉS”-ben, e mire szüksége van.

Az „EGYETÉRTÉS” előfizetési ára:

Egész évre . . . 20.— frt | Negyedévre . . . 5.— fr
Félévre . . . 10.— „ | Egy óra . . . 1.80 „

Az előfizetési pénz az „EGYETÉRTÉS” kiadóhivatalába, Budapest, Pappnövelde-utca 8. sz. küldendő. 14—

Magyar kenderből készült legjobb

gazdasági kötélneműeket

ajánl a

BLEIER és WEISZ kötőgyári cég BUDAPESTEN.

Raktár és iroda:

Károly-körút 9. sz., a gróf Hadik-Barkóczy-féle házban.

Gyártelep: **Hajtsár-ut 7307. sz.**

Ajánlásra méltó tárgyak: Cocos futószőnyegek, lábtörölők, ruhaszáritó kötelek,

torna-szerek,

dohány-zsinór, kévekötő-zsinór, fogoly- (fűrj-)hálók készitáskák stb; továbbá gazdasági czikkek u. m. **dohányzsinog**, iстрáng kötőfék, rudaló, gabona-zsakok, vízhatlan ponyvák, itató és tüzi vedrek, kender-tömlők, hevederek, kender, kőcz stb. a legjutányosabb eredeti gyári áron.

Képes árjegyzék kívánatra bérmentesen küldetik. — Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek. 10—24

A „Magyar Dohányujság”

és valamennyi hirdetési irodában. — A hirdetések a legjutányosabban, s többszöri közlés esetén kedvezményes áron számíttatnak.

részére hirdetések felvétetnek a lap kiadóhivatalában: Budapest, VI. ker., Podmanitzky-utca 1. sz.